

**C
E
D
A
W**

**KADINLARA KARŞI
HER TÜRLÜ
AYRIMCILIĞIN
ÖNLENMESİ
SÖZLEŞMESİ**

Prof. Dr. Feride ACAR

CEDAW Nedir?

Prof. Dr. Feride ACAR

CEDAW sekiz temel
**Birleşmiş Milletler insan
hakları sözleşmesinden
biridir.**

BM İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMELERİ

- Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme (ICCPR) (1966) (1976)
- Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi (ICESCR) (1966) (1976)
- Her Türlü Irk Ayrımcılığının Yok Edilmesine Dair Uluslararası Sözleşme (CERD) (1963) (1965)
- Çocuk Hakları Sözleşmesi (CRC) (1989) (1990)
- Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW) (1979) (1981)
- İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı Muamele veya Cezalara Karşı Uluslararası Sözleşme (CAT) (1984) (1985)
- Tüm Göçmen İşçiler ve Ailelerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme (1990) (2003)
- Engellilerin Haklarına İlişkin Uluslararası Sözleşme (2006) (2008)

- Kadınların insan haklarında evrensel standartları belirler
- ‘Kadınlar için haklar bildirgesi, devletler için yükümlülükler manzumesi’
- Uluslararası hukuk aracı
- Taraf devletler açısından bağlayıcı
- Evrensele yakın onaylanma oranı (186/192)
Taraf olmayan devletler
İran, Somali, Sudan
Nauru, Palau, Tonga
Amerika Birleşik Devletleri
- Denetleme organı: Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Önlenmesi Komitesi (CEDAW Komitesi)
- İhtiyari (Seçmeli) Protokol
 - kişisel başvuru hakkı
 - inceleme

CEDAW'IN TEMEL İLKELERİ

- Kadınlara karşı ayrımcılığı tanımlar (Md.1)
- Soyut bir toplumsal cinsiyet eşitliğini değil kadınlara karşı ayrımcılığın önlenmesini hedefler
- Kadınların 'birey' olarak haklarını vurgular
- Hem de jure (yasal) hem de de facto (uygulamada) eşitliğin gerçekleşmesini esas alır
- Hem kamusal hem de özel alanda toplumsal cinsiyet ayrımcılığının yok edilmesini öngörür
- 'Amacı' ve 'sonuçları' açısından ayrımcılığa; 'doğrudan' ve 'dolaylı' ayrımcılığa; 'kasıtlı' ve 'kasıtsız' ayrımcılığı yasaklar
- Yalnız yasal ve biçimsel eşitlik değil gerçek eşitlik ister

CEDAW'IN TEMEL İLKELERİ devam....

- Devleti yalnızca resmi görevlilerce gerçekleştirilen eylemlerden değil bütün diğer gerçek ya da tüzel kişilerin (şirketler, bireyler, vd.) eylemlerinden de sorumlu tutar
- Siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni ve 'diğer bütün alanlara' (Md.1) ilişkin olarak geniş ve ilerlemeci bir haklar anlayışına sahiptir
- Kadınlara karşı ayrımcılığın 'gecikmeksizin' (Md.2) ortadan kaldırılmasını öngörür
- Ayrımcı gelenekler, kısıtlayıcı kalıplaşmış toplumsal cinsiyet rolleri gibi kültürel faktörlerin dönüştürülmesi sorumluluğunu getirir

CEDAW

Md. 1 Ayrımcılığın Tanımı

“ kadınların, medeni durumlarına bakılmaksızın ve kadın ile erkek eşitliğine dayalı olarak politik, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni ve diğer sahalardaki insan hakları ve temel özgürlüklerinin tanınmasını, kullanılmasını ve bunlardan yararlanılmasını engelleyen veya ortadan kaldıran veya bunu amaçlayan ve cinsiyete bağlı olarak yapılan herhangi bir ayırım, mahrumiyet veya kısıtlama ”

CEDAW'ın 16 maddesi
kadınların insan
haklarına ilişkindir.
Bunlar 3 temel boyutta
incelenebilir.

- **Medeni Haklar ve Yasal Durum**
 - Siyasal katılım, vatandaşlık, medeni hal, eğitimde, istihdamda ve toplumsal yaşamda ayrımcılığın ortadan kaldırılması; kırsal alanda yaşayan kadınlar
- **Üreme**
 - Üreme hakları (üremeye ilişkin karar hakkı, istenilen sayı ve ara ile çocuk sahibi olma hakkı, aile planlaması), toplumsal bir işlev olarak annelik (Md.5), anneliğin korunması, çocuk bakımı, çalışma yaşamı ve aile sorumluluklarının toplumsal yaşamla uyumlaştırılması
- **Kültürel Faktörlerin Toplumsal Cinsiyet İlişkilerine Etkisi**
 - kadınların insan haklarından tam olarak yararlanmalarını engelleyen kültür öğeleri, gelenekler, ayrımcı normlar ve kültürel kalıpları dönüştürme; kalıp yargıları ortadan kaldırma yükümlülüğü

CEDAW KOMİTESİ:

- 23 bağımsız uzmandan oluşan Komitedir.
- Görevi, sözleşmenin uygulamasının denetimi
Tarafların raporlarını inceler.
Öneriler (Suggestions) ve Genel Tavsiyeler (General Recommendations) yapar.
Öneriler BM organlarına, GT (25) taraflara
- Sözleşme'ye ilişkin yorum ve görüşler (içtihat) geliştirir.
- Bilgi temin etmek için, ulusal STK'ların katılımını teşvik eder; BM organlarının temsilcilerini de davet eder.
- 'Gölge Raporlar', STK'ların sağladığı bilgiler ve diğer enformasyon tarafların raporunun değerlendirilmesinde kullanılır.

CEDAW İhtiyari Protokol (İP) (2001)

1. Kişisel Başvuru Hakkı

- CEDAW ile tanınan haklarının ihlal edildiğini iddia eden kişilere veya böyle kişilerden oluşan gruplara, **doğrudan başvuru hakkı** tanır
- Başvuru öncesinde ulusal yargı yollarının tüketilmiş olması şartı aranır
- İhtiyari Protokol doğrudan bir tazminat ya da cezayı mümkün kılmaz
- Durumu düzeltme, mağduru koruma, tekrarı engelleme amaçlı yasal/kurumsal düzenleme önerileri getirir. Sonucu Komite'ye bildirme gereği vardır.

2. Araştırma/Soruşturma Yetkisi

- Kadınların insan haklarının "yaygın", "sistematik" ve "ağır" ihlali durumlarında Komite ilgili taraf devlete yönelik olarak re'sen 'araştırma/soruşturma' açabilir.

İhtiyari Protokol - Türkiye

- Türkiye Cumhuriyeti, 29 Ekim 2002 tarihinde, İhtiyari Protokol'e taraf olmuştur
- Bu uluslararası aracın yürürlüğe girmesinden kısa sayılabilecek bir süre sonra, Türkiye'den bir başvuru yapılmış olması (Rahime Kayhan vs. Türkiye) İhtiyari Protokol'ün Türkiye'de kadınların kullanabilecekleri bir araç haline geldiğini göstermektedir
- Rahime Kayhan vs. Türkiye vak'ası (Ağustos 2005) başvurunun, iç hukuk yolları tüketilmediği gerekçesiyle Komite tarafından reddi ile sonuçlanmıştır.

Türkiye Raporları

Raporların Sunulması Gereken Tarihler	Raporların Sunulduğu Tarihler	Komite Tarafından Görüşülmesi
1987	• İlk rapor: 1987	• 1990
1991 1995	• Birleştirilmiş ikinci ve üçüncü rapor: 1996	• 1997
1999 2003 2007	• Birleştirilmiş dördüncü ve beşinci rapor: 2003 • Altıncı Rapor 2008	• 2005

Ocak 2005 CEDAW'ın Türkiye İçin “Sonuç Yorumları”

‘Olumlu’ değerlendirmeler:

- Anayasa 10. madde değişikliği— ‘geçici özel önlemler ‘
- Anayasa 90. madde değişikliği
- Önemli hukuk reformu yapılması – Ailenin Kounmasına dair Yasa(1998);Medeni Yasa (2001); TCK (2004)
- BM de namus suçları konusundaki karardaki sunuculuğu
- İhtiyari Protokole taraf olma
- 8 yıllık zorunlu temel eğitim—kızların katılımını arttırma

Ocak 2005 CEDAW'ın Türkiye İçin “Sonuç Yorumları”

‘Endişe’ konusu olarak görülen hususlar :

- CEDAW’a uygun ayrımcılık tanımı olmayışı
- TMK ve TCK’da devam eden ayrımcı hükümler (namus/töre; 15-18 yaş grubu gençler; mal rejimi)
- KYŞ (bilinç; koruma; sığınmaevleri)
- Ataerkil değer ve ayrımcı pratiklerin yaygınlığı (namus suçları, kızların eğitimi, istihdam ve siyasete katılım azlığı, TMK’n karşınl erken ve zoraki evlilik ,çok eşlilik vb. devamı)
- Siyasete katılım azlığı
- Eğitimde ayrımcılık—(okuryazarlık, alan ayrımı, anadili Türkçe olmayan kadınların eğitimi, başortüsü)
- İstihdam piyasasında ayrımcılık (yüksek işsizlik, ücretsiz aile işçiliği, bakım hizmetlerinin azlığı)
- Daha çok bilgi gereken alanlar

Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Feride ACAR